

Suomi palkkatyön yhteiskuntana

Harri Melin

Sosiaalitutkimuksen laitos
Tampereen yliopisto

Nopea muutos

- Tekninen muutos
- Globalisaatio
- Työmarkkinoiden joustot
- Globalisaatio ja demografinen muutos
- Jälkiteollisesta yhteiskunnasta uuteen kapitalismiin – myös yhteiskunnallisen muutoksen narratiivi on muuttunut

Kysymys

- On syytä pohtia, miksi yleiset käsitykset ja kuva työelämän muutoksesta poikkeaa tutkimustietoon perustuvista näkemyksistä.
- On syytä pohtia, miksi työmarkkinoiden muutoksissa huomioidaan vain katkokset, mutta ei huomiota ei kiinnitetä jatkuvuuteen

Sosiaalisen muutoksen narratiivin synty

- Puhe epävarmuuden kasvusta syntyi 1990-luvun nopean vaurastumisen aikana
- Samaan aikaan pitkät työsuhteet yleistyivät
- Radikaalia uutta tekniikka implementoidaan hitaasti ja tuottavuuden kasvun yhdistäminen pääosin tekniikkaan 1990-luvulla ei ole perusteltua
- Uusi kapitalismi ei rakennu pelkästään tapahtuneen muutoksen pohjalle, siinä on mukana myös muutosta koskevia normatiivisia odotuksia ja mahdollisia tulevaisuuden kuvia. Se ei kuvaa maailmaa sellaisena kuin se on, vaan sellaisena kuin jotkut toivoisivat sen olevan.

Esimerkkinä tekninen muutos

- Ammattirakenne muuttuu hyvin hitaasti
- Ict alan työllisyyden kasvu on hidastunut jo 1970-luvulta lähtien, Ict sektorin työllisyys EUssa 27,3% ja USAssa 28,7%
- Kotityön yleistymistä on liioiteltu viimeiset 20 vuotta
- PC:n käyttö keskittyy valkokaulus-ammatteihin ja yleisimmät työkalut ovat e-mail, kalenteri ja word
- Ict vahvistaa meneillään olevia sosiaalisia prosesseja, ei korvaa niitä

- Uuden kapitalismin tarina liioittelee systemaattisesti sosiaalisten prosessien muutettavuutta.
- Markkinavoimat esitetään luonnollisina, tyhjennettyinä kaikesta säätelystä ja suuntautuneina valtiottomaan taloudelliseen vaihtoon.
- Kriittisen tutkimuksen tehtävänä on re-materialisoida yhteiskunnallista muutosta koskeva keskustelu ja nostaa esiin strategisten toimijoiden rooli

Työmarkkinat

- Työmarkkinoihin pitäisi kiinnittää nykyistä enemmän huomiota, siis kyse on MARKKINOISTA
- Nyt huomio on ollut liiaksi teollisuudessa, palvelut ja julkinen sektori ovat tärkeämpiä, mutta niitä ei ole tutkittu (osa-aika työ = terveydenhoidon ei teollisuuden juttu)
- Työmarkkinat ovat vahvasti kiinnittyneet kansallisiin instituutioihin ja perinteellä on sijansa. Kinnittyneisyyden huomioiminen on tärkeää, se on vastavoima sellaisille muutosperspektiiveille jotka korostavat työmarkkinasuhteiden hajautumista ja osittumista
- Tavarat ja palvelut voivat virrata jakeluketjujen läpi, mutta se ei tarkoita, että yritykset tekevät samoin. Työmarkkinat muuttuvat hitaasti.

Palkkatyö ja hyvinvointi

- Globalisaatio ja hyvinvoinnin muutokset ovat toisistaan riippumattomia. Niiden välinen suhde on pikemminkin ideologinen. Nykyinen globalisaatio on perinteisen hyvinvointivaltion uhka.
- Nyt meneillään oleva prosessi: re Commodification of welfare.
- Kapitalismin ymmärtäminen edellyttää sekä tuotannon että uusintamisen huomioimista. Uusi kapitalismi pyrkii häivyttämään uusintamisen kokonaan omaksi alueekseen. Uusintamisen muutoksen vaikutuksia työmarkkinoihin ei ole tutkittu.
- Vertaileva tutkimus osoittaa, että hyvinvointivaltiolla on myönteisiä vaikutuksia kansalliseen kilpailukykyyn.

Joustavat työmarkkinat

- Nykykeskustelun harha: ei-normaaliin työhön niputetaan monia erilaisia asemia, tehtäviä ja suhteita. Määritellään yhtenä kielteisenä monta hyvin erilaista ilmiötä! ”Vähemmistön pieni vähemmistö määrittää koko ei standardia työvoimaa”.
- Määräaikaiset työsuhteet vähenevät Suomessa (samoin USAssa ja UKssa), joukko on hyvin moniaineksinen.
- Osa-aika työtä selittää palveluiden muutos ja opiskelijatyövoima, kohtaanto on nyt parempi kuin koskaan.
- Osa-aikatyötä käytetään nopeasti kasvavilla aloilla
- Opiskelijatyövoima tärkeä uusi ilmiö, meillä yli puolet opiskelijoista työssä
- Downsizing koskee yleensä kaikkein nuorimpia ja vanhimpia työntekijöitä

Yhteenvetoa

- Suomi on edelleen palkkatyön yhteiskunta
- Pitkäaikaiset työsuhteet yleistyvät, mutta samaan aikaan yleistyy ”tuotettu epävarmuus”
- Työpaikoilla on liian vähän tekijöitä ja liikaa töitä
- Työvoima ikääntyy – jaksaminen on iso ongelma
- Suomalainen johtaminen kaipaa lisää uutta otetta – ihminen ei ole kone
- Työn ja perheen yhteensovittaminen kaipaa kohennusta (lainsäädäntöä)
- Työ on edelleen tärkeä elämäalue: palkka, tekeminen, työtoverit. Työ kaipaa erityistä huomiota ihmisen elämän kokonaisuudessa

Tilastokeskus ja työelämän muutos

- TK tuottaa sekä tieteellisesti että yhteiskuntapoliittisesti tärkeää tietoa: Työvoimatutkimus, Työssäkäyntitilasto, Työolotutkimus, Työtaistelutilasto, Tulonjakotilasto, jne...
- TK tutkii ja julkaisee
- Yliopistot toivovat halvempaa yhteistyötä
- Kiitos TK ja menestystä seuraavalle 50 vuodelle!